

Къызызэлуахыным зэрэфэхъазырыр зэрагъэшлагъ

Урысые Федераци-
ем гъэсэныгъэмклэ
иминистрэу Сергей
Кравцовым лъэпкъ
проектэу «Гъэсэныгъ»
зыфилоу Урысыем
и Президентэу Вла-
димир Путиныр клэ-
щакло зыфэхъугъэм
кыдыхэлъытэгъэ
лофтхъэбзэ заулэ
республикэм зэрэ-
щэгъэцаклэрэр зэри-
гъэшлагъ.

Адыгэ Республикэм и Лы-
шхъэу Къумпыл Муратрэ
Урысые Федерацием гъэсэ-
ныгъэмклэ иминистрэу Сергей
Кравцовымрэ нэгырэ 1100-
мэ ателъытэгъэ гурыт еджа-
плэу Мыекъуапэ кышызэлуа-
хыщтым илофхэм зытэт ты-
гъуасэ ауллэкълугъ.

Адыгэ Республикэм и Лы-
шхъэ кызызэрэхигъэщыгъэмклэ,
лъэпкъ проектым ишлуагъэклэ
Урысые Федерацием и Пре-
зидент кыгъээнэфэгъэ пшэ-
рылхэм ащыщхэр — клэлэц-
ыкълухэм яегъэджэнклэ амалыш-
хэр зэхэцэгъэнхэр, зы сменэм
тетэу гурыт еджаплэхэм лоф
ашлэныр республикэм щэгъэ-
цаклэх.

Мыекъуапэ имикрорайонэу
цыфыбэ зыщыпсэурэм гурыт
еджэплэклэр щэгъэпсы. Ионыгъом
и 1-м ехъулэу ащ ипчъэхэр
клэлэеджэкло миным ехъумэ
къафызэлухыщт. Гурыт еджа-

плэм кыготэу нэгырэ 240-мэ
ателъытэгъэ клэлэцыкълу лыгъы-
пкы агъэпсыгъ. Станицэу Хан-
скэми Ионыгъом и 1-м ехъулэу
нэгырэ 250-мэ ателъытэгъэ
гурыт еджаплэ кышызэлуахыщт.

Адыгэ Республикэм гъэсэ-
ныгъэмрэ шлэныгъэмрэклэ ими-
нистрэу Клэрэщэ Анзаур лофэу
ашлагъэм фэгъэхъыгъэу кыло-
тагъ. Ащ зэрэхигъэунафыкы-

гъэмклэ, Мыекъуапэ щэгъэпсы-
рэ гурыт еджаплэр джырэ ша-
пхъэхэм адештэ. Актывэ зал-
хэр, спортзал заулэ ащ хэты-
щтых, футболешлэпкы илэщт,
джырэ шапхъэхэм адиштэрэ
оборудованиери къащэфыгъах.

Урысые Федерацием гъэсэ-
ныгъэмклэ иминистрэ Адыге-
им кышыдагъэжыгъэу партэхэр
зэрэдэгъухэр кылуагъ. Клэлэ-

еджаклохэм зэреджэщтхэ тхыль-
хэр ягъэгъотыгъэнхэм, еджэным
изэхэщэнрэ клэлэеджаклохэм
яколлектив изэгъэулунарэ екло-
лэклэ шхъаф къафагъотын
зэрэфаер Сергей Кравцовым
хигъэунафыкыгъ. Къумпыл Му-
рат Адыгэ Республикэм гъэ-
сэныгъэмрэ шлэныгъэмрэклэ
иминистрэу Мыекъуапэ имэ-
риерэ пшэрыл афишлыгъ гурыт

еджаплэм кыпэлэу чыплэм
изэтэгъэпсыхъан аналэ тырагъэ-
тынэу, Ионыгъом и 1-м ехъулэу
еджэныр рагъэжъэным пае
рахъухъэгъэ лофтхъабзэхэр зэклэ
охтэу благъэхэм аухынхэу.

**АР-м и Лышхъэ
ипресс-къулыкъу**

Сурэтэр А. Гусевым тыри-
хыгъ.

УпчІэ – джэуап

Коронавирусым пэуцужыгэнымклэ вакцинэр зыхягэльхыгэным епхыгэ упчІабэ цыфхэм непэрэ уахтэм яІ. Ахэм ащыщхэмклэ джэуапхэр агьотыным пае «Стопкоронавирус» зыфилорэ сайтым кыщытыгэхэр дгэефадагэх.

Ковидым пэуцужыгэнымклэ вакцинэр зыхягэльхыгэным епхыгэ упчІабэ цыфхэм непэрэ уахтэм яІ. Ахэм ащыщхэмклэ джэуапхэр агьотыным пае «Стопкоронавирус» зыфилорэ сайтым кыщытыгэхэр дгэефадагэх.

— ІофшІэнымклэ кодексым кыдельтытэ ІофшІэр ипшэ-рыльхэр ыгэцэкІэнхэмклэ фиты амышын альэкІынэу. УФ-м ІофшІэнымклэ и Кодекс ия 76-рэ статья иапэрэ Іах ия 8-рэ абзац кьегэнафе Кодексымрэ федеральнэ хэбзэгъэуцугъэ-хэмрэ кьащалорэм имызакъоу, УФ-м инэмыкл хэбзэ актхэмклі ар зэрагэцэкІэшъуцтыр. Ахэм ащыщ Федеральнэ хэбзэгъэуцугъэу N157-ФЗ зытетэу «Зэпахырэ узхэр кьэмыгъэху-гээнхэмклэ иммунитетыр зэтегъэуцогъэныр» зыфилорэм кыдилытэхэрэр амыгэцаклэхэ зыхукІэ. Ащ кьыщелі пэшлорыгъэш прививкэхэр зимылэхэр ІофшІапІэм амыштэнхэ зэралъэкІыцтыр е зэпахырэ узхэмклэ кызыщысимэдженхэм ищынагъо зилэ ІофшІапІэм

кызыэрэуагэкІышъуцтыр. Ащ кыкІырэр сымэдженхэм ящынагъо щылэу ыкІи узыр бэмэ апыхъанэу зыщыхуэр уахтэм вакцинэр зэрагэцэкІэшъуцтыр.

Сыдигъуа прививкэхэр зыцкІагэхэр, сыд фэдэ кьэгъэлъэгъонхэр цыІэхэ зыхукІа?

— Зэпахырэ уз щынагъохэр кьэхъунхэм ыкІи ахэм заушъомбгъуным ищынагъо кызыуцукІэ, кьэралыгъо санитарнэ врач шъхьалэхэу ыкІи ахэм ягуадзэхэу Урысыем ишъолпырхэм ащылажъэхэрэм унашъохэр кьыдагэкІынхэ альэкІыцт эпидемическэ кьэгъэлъэгъонхэм ялытыгъэу цыфхэм е цыфкупхэм пэшлорыгъэш прививкэхэр ягъэшлыгэным фэгъхыгъэу. Ар кьыщелі Федеральнэ хэбзэгъэуцугъэу N 52-ФЗ зытетэу «Цыфхэм ясанитарнэ-эпидемиологическэ щыІакІэ ехыІагъ» зыфилорэм ия 51-рэ статья иапэрэ пункт ия 6-рэ подпункт. Ащ фэдэ фитыны-

гэхэр кьащыушыхъатыжыгъэх Федеральнэ хэбзэгъэуцугъэу N 157-ФЗ зытетэу «Зэпахырэ узхэр кьэмыгъэху-гээнхэмклэ иммунитетыр зэтегъэуцогъэныр» зыфилорэм ия 10-рэ статья ия 2-рэ пунктэ псауныгъэр кьэушъомбгъунымклэ министрствэм иунашъоу N 125н зытетэу «Пэшлорыгъэш прививкэхэм ялэпкэ мэфэлпчэрэ эпидемическэ кьэгъэлъэгъонхэм кьапкырыкІырэ пэшлорыгъэш прививкэхэм ялэпкэ мэфэлпчэрэ гъэнэфэгъэнхэм яхыІагъ» зыфилорэмрэ.

Коронавирусым епхыгэ вакцинациер пэшлорыгъэш прививкэхэм ямэфэлпчэ джыдэдэм хэта?

— Ары, эпидемическэ кьэгъэлъэгъонэу щылэхэм ялытыгъэу коронавирусым пэуцужыгэ прививкэр пэшлорыгъэш прививкэхэм ямэфэлпчэ хагъхыагъ. Ащ шІокІ имылэу мэху шъолпырым исанитарнэ врач шъхьалэ унашъо кьызышІы-

клэ цыф хэхыгэхэр е купхэр вакцинацием кьыхарагъэубытэнхэ фаеу. Эпидемическэ кьэгъэлъэгъонхэм кьапкырыкІэу мы унашъор шъолпырым исанитарнэ врач шъхьалэ е ащ игуадзэ актклэ загъэпсыклэ, ІофшІэхэу а тхылым кьыщІлохэрэм апае вакцинацием шІокІ имылэу мэху.

Прививкэ зыфащІын фаер хэта зыгъэнафэр?

— 2021-рэ илэсым имэкьюогъу мазэ ехуІлэу вакцинациемклэ унашъохэр кьэралыгъом ишъолпыри 10-мэ ашы-

гэхэх. Ахэм кьащытыгъэ ІофшІэхэмклэ вакцинацием шІокІ имылэу щыт. Узым зимыушъомбгъуным фэшІ ІофшІэхэм япроцентэу вакцинацием кьыхарагъэубытэн фаер зыфэдизри зыгъэнафэрэр джащ фэдэу шъолпырым исанитарнэ врач шъхьалэ.

ШІокІ имылэу вакцинэр зыхалъхъан фаехэм кьахимыу-бытэхэрэр «Гам-КОВИД-Вак», «ЭпиВакКорона» ыкІи «КовиВак» зыфилорэ прививкэхэр зэрафашІхэрэ шІыкІэхэу кьатхыгъэхэрэмклэ зипсауныгъэ изытетклэ кьызымыкІуцтыр арых.

Сурэтыр Іэшгынэ Аслъан тырихыгъ.

Сымаджэхэм япчъагъ

Мэкьюогъу мазэм и 25-м ипчэдыжъ сыхъатыр 10-м ехуІлэу оперативнэ штабым кыІэкІэхыгъэ кьэбарымклэ, Адыгеим зэпахырэ узхэмклэ исымэджэщ нэбгыри 2-мэ ящыІэныгъэ щызэпыугъ.

Ахэр Мыекъуапэ щыщ хуІыфыгъэх. Лабораторнэ упІэкІунхэм кызыэрагъэлъэгъуагъэмклэ, зэрыІыкІыгъэхэр зэпахырэ узыкІэу COVID-19-р ары.

Зигугъу кьэтшыгъэ уахтэм ехуІлэу зэпахырэ узэу коронавирусыр Адыгеим щыпсэурэ нэбгырэ 14948-мэ кьахагъэщыгъ.

Ахэм ащыщэу нэбгырэ 322-мэ яІазэх (чэщ-зымафэм кьыхэхъуагъэр нэбгырэ 17), хужыгъэр нэбгырэ 14389-рэ (чэщ-зымафэм хэхъуагъэр 10), зидунай зыхъожыгъэр — 237-рэ (чэщ-зымафэм нэбгыри 2 хэхъуагъ).

Нэбгырэ 14948-р республикэм муниципальнэ псэунІэхэм атегощагъэу:

- Мыекъуапэ — 6005-рэ;
- Тэхъутэмыкьео району — 2070-рэ;
- Мыекъопэ району — 2027-рэ;
- Кошхъэблэ району — 1100-рэ;
- Красногвардейскэ району — 1053-рэ;
- Джэджэ району — 795-рэ.
- Теуцожь району — 693-рэ;
- Адыгэкъалэ — 647-рэ;
- Шэуджэн району — 558-рэ.

БОРСЭ Мухъамэд:

«НэмыкІ хэкІыпІэ щыІэп»

Арэуцтэу зылытэрэмэ ащыщ Адыгэ республикэ клиническэ сымэджэщым Іынтфэ хирургиемклэ иотделение ипащэу, зэльашІэрэ врачэу Борсэ Мухъамэд.

БэмышІэу Мухъамэд гущыІэгъу тыфэхугъ, вакцинациеу зэрэдунаеу щашІырэм еплыкІлэу фырилэр, ар ежэ аригъэшлыгэмэ теупчІыгъ.

— Зытетыр кьэслон: мы лъэхъаным нэмыкІ хэкІыпІэ щыІэп, вакцинациер ищыкІагъ, ащ джэнджэщ сэ сшъхъэкІэ фысылэп. Тэ тилофшІэн елытыгъэу цыфхэм ренэу тахэт, а узыр кьызытэкІыным ищынагъо зышъхъарытхэм пстэуми апэу тащыщ. Сэ вакцинэр кьысхалъхыагъэгоп, сыда пліомэ сишъхъэгъуси сэри коронавирусыр кьытэузи сымэджэщым тычІэлыгъ. Джы-

дэдэм антителахэр шапхъэм нэсэу тилэхэу анализхэм кьагъэлъэгъуагъэш, вакцинэр зыхадгэльхыаныр ищыкІагъэгоп. Ау зэхъокІыныгъэ ахэм афэхъоу, вакцинэр ищыкІагъэ зыхукІэ, зэрызгъэшлыщтым щэч хэльэп. Сымэджэщым Іоф зэрэщысІэрэм епхыгъэу цыфэу сымаджэ хуугъэм кьинэу ыІэгъурэм сыщыгъуаз, мафэ кьэс ар сэлъэгъу. Ау коронавирусыр кьызыузыгъэхэр хьазабэу зыхафэхэрэр сэ сшъхъэкІэ сыушэтыгъэш, джыри зэ ар сэри, сигупсэхэми тпэкІэІынэу, ащ фэдэ чыпІэ джыри тифэнэу сыфаеп.

Цыфэу а узыр кьызыузыгъэм кьехуІлэрэмрэ кьинэу ыІэгъурэмрэ щэчалъэм изы лагъэ иплъхъэу, адырэм ащ зыщыу-ухъумэным пае пшІэн плъэкІыщтыр, амалэу непэ щылэр зиплхъэрэм нафэ кьэху ахэр зэбгъэпшэнхэу зэрэщымытхэр. А узым тыпэуцужыным фэшІ

аныхъ макІэу джары — вакцинациер ары тшІын тлэкІыщтыр. ЗэкІэми ащ тегупшысэ, «коллективный иммунитет» тилэ ху-ным тыкыфэкІон фае. Джары ащ тызэрэтекІон тлэкІыщт закьор. ПсауныгъэкІэ зэкІэми сышъуфэ-Іыало.

ЖАКІЭМЫКЪО Аминэт.

Мэкьюогъум и 27-р — ныбжьыкIэхэм я Маф

Ныбджэгъу лъапIэхэр!

НыбжьыкIэхэм я Мафэклэ тышъуфэгушIо!

НыбжьыкIэгъур гугъэлэшхохэр зыщырялэ, цыфым кырыкIюштыр зэпытыгъэ унашъохэр заштэрэ анахь охтэ дахэу щыт. ШыIэныгъэм илъэныкIо зэфэшъхьафхэм закъащэгъэлъэгъонэу ныбжьыкIэхэм амалэу ялэр нахьыбэ къэс нахьышIу.

Мы лъэныкIомкIэ къэралыгъо политикэу зэрахьэрэр зыфэкIожьыр ныбжьыкIэхэм шыIэныгъэм яфэшъошэ чIыплэ щаубытынымкIэ, хэгъэгуми, республикэми ялофыгъохэм нахь чанэу ахэлэжьэнхэмкIэ ищыкIэгъэ амалхэр ягъэгъотыгъэнхэр ары.

Ащ пае Адыгеим проект, программэ гъэнэфагъэхэр цагъэцакIэх, спорт, научнэ, культурнэ инфраструктурэр

цагъэпсы, ныбжьыкIэхэм IофшIаплэхэр къафэгъотыгъэным, специалист, унэгъо ныбжьыкIэхэм IэпыIэгъу ягъэгъотыгъэным япхыгъэ пшъэрылхэр щызэшIуахы.

Еж ныбжьыкIэхэри кыхэлажьэхэзэ, ащ фэдэ Iофыгуабэ зэшIуахы. ТикIалэхэмрэ типшъашъэхэмрэ республикэм иобщественнэ, иэкономическэ, иполитическэ шыIэныгъэ ялахьышхо хашIыхъэ, политикэ, культурэ Iофтхьабзэшхохэм язэхэщэн чанэу хэлажьэх. Республикэм ис ныбжьыкIэхэу пандемием илъэхъан цыфхэм IэпыIэгъу афэхъугъэхэм тхъашъуегъэпсэу ятэлэу.

Нахьыжъхэм ачIыплэ зицыхъэ зытелъыжъ ныбжьыкIэ чанхэр кызыериуцохэрэр тинэрылхэгъу. Ащ кылушыхьатырэр Адыгеим тапэкли зыпкэ итэу хэхъоныгъэ зэришIыштыр ары.

Ныбджэгъу лъапIэхэр! МэфэкIымкIэ джыри зэ тышъуфэгушIо! Псауныгъэ пытэ, шыIэклэ-псэукIэшIу шыуIэнэу, шыунасыпышIонэу, гушIуагъом шыуцымыкIэнэу, шыуицыхъэ зытелъыжъэу ыпэкIэ шыулыкIотэ зэпытынэу, текIоныгъакIэхэм шыуафэкIонэу, IофышIоу ешъухьыжъэрэ пстэуми гъэхъагъэхэр ащышъушIынэу шыуфэтэлэу!

Адыгэ Республикэм и Лышъхъэу, Урысые политикэ партиеу «Единая Россия» и Адыгэ шьолъыр къутамэ и Секретарэу КЪУМПЫЛ Мурат

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Тхьаматэу Владимир НАРОЖНЫЙ

Тинеушрэ мафэ зыIэ илхэм ямэфэкI

Неушрэ мафэр зыIэ илхэу, республикэм, къэралыгъом, дунаим хэхъоныгъэхэр ашынымкIэ зыщыгугъыхэрэр ныбжьыкIэхэр ары. Ахэм ядунээеплыкIэ, шIэныгъэу зэрагъэгъотырэм, плуныгъэ-гъэсэнэгъэу апагъохырэм елытыгъэр макIэп.

Суратыр А. Гусевым тырихыгъ.

Адыгеим мы лъэныкIом мэхъанэшхо реты. АР-м и Лышъхъэу Къумпыл Мурат ныбжьыкIэхэм ялгъагъо кыхахыным, яшIэныгъэхэм ахагъэхъоним фэлорышIэхэрэ Iофтхьабзэхэр тишъолъыр зэрэщызэхэщэхэрэм ыналэ тет зэпыт. АР-м гъэсэнэгъэмрэ шIэныгъэмрэкIэ и Министерствэ кIэлэцIыкIлэхэм ыкли ныбжьыкIэхэм яплун ылъэныкIокIэ шыIэ къэралыгъо политикэр пхырыщыгъэнымкIэ и ГъэлорышIаплэ лъэныкIуитфыкIэ иIофшIэн зэхэщэ. Ахэм нахь ипэкIотыгъэу ягугъу къэтшIышты.

Апэрэр — «Форумная кампания» зыфилорэр ары. Мыщ хэхъэ Урысые ыкли шьолъыр форумхэм республикэм ис ныбжьыкIэхэр ахэлэжьэнхэр ыкли ащ фэдэ Iофтхьабзэхэр Адыгеим щызэхэщэнхэр.

НыбжьыкIэхэр республикэм лъэныкIо зэфэшъхьафхэмкIэ шыIэныгъэм хэгъозэнхэм фэшI гъэсэнэгъэм ифорумхэр шьолъырым щызэхэщэх. Джащ фэдэу Адыгеим щыпсэхэрэ ныбжьыкIэхэр Урысыем щызэхэщэрэ Iофтхьабзэхэм чанэу ахэлэжьэх.

Суратыр АР-м гъэсэнэгъэмрэ шIэныгъэмрэкIэ и Министерствэ ихъарзынэщ щыщ.

сомэ 1066000-рэ кыфагъэ-шъошагъ.

Ахъшэу кыратыгъэмкIэ «НыбжьыкIэ медиа-гупчэу «Dobro Production» зыфилорэр ешIы.

Урысыем щызэхэщэхэрэ форумхэу «Территория смыслов», «ОстроVa», «Евразия Global», нэмыкIхэми Адыгеим ис ныбжьыкIэхэр чанэу ахэлэжьагъэх.

Адыгеим икIэлэеджэклиуищ Урысые зэнэкIокIу «Большая перемена» зыфилорэм ифинал хэхъагъ. Дарья Беляевам ахъшэ шIухъафтынэу сомэ 200 кыратыгъ. Арина Колесниковам ахъшэ шIухъафтынэу сомэ миллион кыфагъэшъошагъ. Джащ фэдэу апшъэрэ гъэсэнэгъэ зыщэзэригъэгъотышты учреждением чIэхъанымкIэ зишIуагъэ къекIощт баллэу 5 портфолиом кыхагъэхъуагъ. Александр Коростовым ахъшэ шIухъафтынэу сомэ миллион кыратыгъ ыкли ащи баллэу 5 портфолиом кыфыхагъэхъуагъ.

Ятлонэрэ лъэныкIор Адыгеим иныбжьыкIэхэм патриотическэ плуныгъэ ягъэгъотыгъэным фэгъэзагъ. Республикэм гъэсэнэгъэм иучреждениехэу итхэм плуныгъэм епхыгъэ Iофтхьабзэхэр ащызэхэщэх. Ахэм ащыщых класснэ сыхъатхэр, зэдэгущыIэгъухэр, зэнэкIокIухэр, нэмыкIхэри. Илъэс 13 хъугъэу Адыгеим республикэ дзэ-спортивнэ джэгукIэу «Зарница» зыфилорэр щызэхэщэх.

Политическэ IофшIэным ылъэныкIокIэ мэхъанэшхо зилэмэ ащыщ Урысые кIэлэцIыкIу-ныбжьыкIэ дзэ-патриотическэ общественнэ движениеу

«ЮНАРМИЯ» зыфилорэм зырагъэушъомбгъуныр. Ащ фэшI Адыгэ Республикэм и Лышъхъэ иIэпыIэгъукIэ 2020-рэ илъэсым республикэ бюджетым кыхэхыгъэу сомэ миллиони 3,2-рэ къафатIупшыгъ. Непэрэ мафэм ехъулэу Адыгеим юнармейцэ 3790-рэ ил.

Ящэнэрэ лъэныкIор цыфхэм финанс шIэныгъэу аIэклэлым хэгъэхъогъэныгъым епхыгъ. Ар пстэуми анахь ныбжьыкIэу Iломи тыхэхукIощтэп. Адыгеим финанс шIэныгъэм ишъолъыр гупчэ цагъэпсыгъ. Ащ кыды-хэлъытагъэу республикэм щыпсэхэрэм мы лъэныкIомкIэ яшIэныгъэхэм зэрахагъэхъощтхэ егъэджэнхэр, Iофтхьабзэхэр афызэхэщэх.

Япллэнэрэ — лъэпкэ проектэу «Гъэсэнэгъэм» кыды-хэлъытагъэу шьолъыр проектэу «Социальная активность» зыфилорэр Адыгеим щыгъэцэ-кIэгъэныр ары. Лъэпкэ проектхэм ягъэцэкIэн сьд фэдэрэ къулыкIуи анахь мэхъанэ зэритырэмэ ащыщ. Мы лъэныкIом кыдыхэлъытагъэу IофшIэнэу агъэцакIэрэм ишIуагъэклэ «Социальная активность» зыфилорэ проектым зэфэхьысыжышIухэр ешIых.

Ятфэнэрэр — экстремизмэм зымыушъомбгъуным фэшI пэшлорыгъэш Iофтхьабзэхэр зэхэщэгъэнхэм фэгъэхыгъ. Урысые культурэм икIэхъуэмэн, лъэпкхэм азыфагу зэгурымыIоныгъэ кымыхъаным афэгъэхыгъэу федеральнэ гъэсэнэгъэ проектхэу зэхэщэхэрэм республикэр чанэу ахэлэжьэх.

Адыгеим щыпсэхэрэ лъэпкэ зэфэшъхьафхэм яшэн-хабзэхэр къэхъумэгъэнхэм фэшI АР-м гъэсэнэгъэмрэ шIэныгъэмрэкIэ и Министерствэ илъэс къэс фестивалэу «Мы разные — в этом наше богатство! Мы вместе — в этом наша сила» зыфилорэр зэхэщэ. Экстремизмэм ныбжьыкIэхэр щыухъумэгъэнхэм, лъэпкэ зэфэшъафэу республикэм щыпсэхэрэм азыфагу гугъэбэныгъэ илхыным, дин зэфэшъхьафхэр зылэжьыхэрэм зэгурьIоныгъэ ялэным тапэкли Iоф адэшIэгъэнэу агъэнафэ.

НыбжьыкIэхэм Iоф адэшIэныр, ахэм ашIогъэшIэгъонышты хэ лъэныкIохэр бгъэнэфэнхэр псынклэп, ау сьд фэдиз кIуачIэ пэлухъагъэми ахэм кызыэкIагъэ-кIожьы. НыбжьыкIэгум уригъусэ зыхъукIэ ори удэкIэлэжьы, шыIэныгъэм илъэныкIо пстэури зэбгъэшIэн, зэкIэми уалыIэсын кIуачIэ зыхэогъотэжы.

АБРЭДЖ Сэтэнай.

Непэ — наркоманием ыкӀи наркотикыр хэбзэнчъу къезыгъэкӀокӀыхэрэм апэуцужыгъэным и Дунэе маф

Наркоманиер уз щынагъу

Наркотикхэр хэбзэнчъу кыизэрэрагъэкӀокӀыхэрэм епхыгъэ хуыгъ-шлагъэхэм апкъ кыкӀэу мы аужырэ илъэсхэм цыфхэм ясоциальнэ, экономикэ лофыгъохэр ыкӀи яшыкӀэ-зекӀуа-кӀэхэр зэщыкӀуагъэ зэрэхуыгъэхэм щынагъо къеты, къралыгъом ищынэгъончъагъэ кыкӀы-регъэчы, цыфхэу наркотикхэм апыщэгъэхэм, ахэм ялахылы гупсэхэм ящылэныгъэ зэщегъа-кьо. Наркотикыр зыгъэфедэхэрэм япсауны-гъэ ыкӀи ящылэныгъэ зэщыкӀуагъэ зэрэхурэр зэкӀэми ашӀэ, арэу щытми, ащ кымыгъэуцухэрэр щылэх.

Наркотикхэр хэбзэнчъу кыизэрэрагъэкӀокӀыхэрэр цыфхэмкӀэ, къралыгъо хабзэмкӀэ ыкӀи ащ епхыгъэу лоф зышӀэхэрэ ведомствэхэмкӀэ гумэкӀы-гъошхоу зэрэщытым фэгъэхы-гъэу бэмшӀэу пресс-конференцие кытыгъ АР-м хэгъэу кӀоцӀ лофхэмкӀэ и Министерствэ.

Лофтхъабзэм хэлэжъагъэх министрствэм ипресс-кӀулыкӀу ипашӀэу Гьомлэшк Байзэтрэ наркотикхэр хэбзэнчъу кыизэрэрагъэкӀокӀыхэрэм лыплъэгъэнымкӀэ отделым ипашӀэу НэфышӀэ Рустамрэ.

Джащ фэдэу лофтхъабзэм кырагъэблэгъагъэх АР-м гъэсэныгъэмрэ шӀэныгъэмрэкӀэ и Министерствэ илофышӀэу Нэ-гъырэкьо Алыи, Мыекъопэ къралыгъо технологическэ университетым плуныгъэ лофымкӀэ проректорэу БрантӀ Мурат, Адыгэ кӀэлэгъэджэ колледжым идиректорэу Къэгъэзэжэ Мурат, Адыгэ ыкӀи Мыекъопэ Епархи-ем илыкӀо, нэмыкӀхэри.

Гьомлэшк Байзэт лофтхъабзэр кыизӀэуихыгъэ кыизӀэуагъэм-кӀэ, наркотикхэм япхыгъэ гумэ-кӀыгъор анахь лофыгъо шъхъа-лэу министрствэм ыпашъхъэ итхэм зэу ащы. Мыщ епхы-гъэхэ бээджэшлагъэхэр ыкӀи хэбзэукъоныгъэхэр профилакти-кэ шыгъэнхэм ишӀогъэшхо кыизӀэуорэр кыӀуагъ.

Нэужым наркотикхэм япхы-гъэ хуыгъ-шлагъэхэу тишӀолпыр щызэрахъэхэрэм афэгъэхыгъэу кӀэгущылагъ АР-м хэгъэу кӀоцӀ лофхэмкӀэ и Министерствэ нар-котикхэм хэбзэнчъу ягъэзекӀон лыплъэрэ отделым ипашӀэу НэфышӀэ Рустам. Ащ кыизӀэ-уагъэмкӀэ, наркотик зыхэлхэ пкыгъохэр республикэм кы-зыхъэхэрэр кӀэуытыгъэнхэр, ахэр лузыгъэкӀыхэрэм ыкӀи ар ышъхъэкӀэ зыгъэфедэхэрэм уголовнэ пшъэдэкӀыжэ ягъэхы-гъэныр, мы лъэныкъомкӀэ бээ-джашӀэхэм якъыхэгъэщын фэ-

гъэзагъэхэ подразделениехэм ялофшӀэн мониторинг шыгъэ-ныр отделым ипшъэрылӀ шъхъа-лэхэм ащы. 2021-рэ илъэсым имэзи 5-у пыкӀыгъэм нар-котикхэм япхыгъэ бээджэшӀэгъи 135-рэ Адыгеим щызэрахъагъэу агъэунэфыгъ. Ахэм ащыцъу процент 86,8-р кычылагъэщыгъ.

— Мы илъэсыр кызыхъагъэм кышыулагъэу хэбзэнчъу кырагъэкӀокӀыштыгъэ наркотик килограмм 12 кӀалахыгъ, ащ щыцъу килограмм 8-р синтетикэм хэшлыкӀыгъ. Наркотикым епхыгъэ бээджэшлагъэ зезыхъ-гъэ нэбгырэ 82-мэ уголовнэ пшъэдэкӀыжэ фыхахыгъ. Анахь гумэкӀыгъо шъхъа-лэу кӀэуцурэр кӀэбар зэлыгъэлэс амалыкӀэ-хэр кызыфагъэфедэхэзэ бээ-джэшӀэ купхэр зэрэзэхашӀэхэр ыкӀи ахэм наркотикхэр зэр-рӀуагъэкӀыхэрэр ары, — кы-луагъ НэфышӀэ Рустам.

Ащ кыизӀэуагъэщыгъэмкӀэ, Урысыем ишӀолпырхэм афэ-дэу, тиреспублики синтетиче-скэ наркотикхэу «спайс», «соль» зыфилохэрэм апыщэгъэхэм япчъагъэ бэ хуыгъэ. Мы мафэ-хэм нахыбэу агъэфедэхэрэр наркотик лъэпкӀэу, синтетик зыхэлхэ веществоу «соль» зы-филохэр ары. ЫпӀэкӀэ щылэгъэ «спайс», «марихуан» зыфэ-плотхэр кыыхигъэкӀотыхи, ахэм ачӀыплэ ар ихъагъ. Ащ нэмыкӀэу «героинри» анахь агъэфедэ-хэрэм ащы. Мы наркотикыр лъэпкӀэ пчъагъэ мэхъу. Китаим кырачырэр «полусинтетиче-скӀэ» макӀо.

Министерствэм илофышӀэ кыизӀэуагъэмкӀэ, наркотикым пыщэгъэхэм лӀтахъохэр мы-макӀэу ахэтых. Мы гумэкӀы-гъом кыпкырыкӀыхэзэ, кӀэлэ-цыкӀлухэр наркотикым шыу-хъумэгъэнхэм фэшӀ наркочы-лыкӀум илофышӀэхэр еджапӀэ-хэм кӀохэзэ лофтхъэбзэ зэфэ-шъхъафхэр афызэхашӀэх, нар-котикыр щынагъоу зэрэщытыр,

ащ кызыдихынынхэ ылӀэкӀышты-хэ тхъамыклагъохэр кызылотыкӀ-хэрэ кӀэгъэлъэгъонхэм арагъэ-плых, кӀафалуатэх.

БлэкӀыгъэ илъэсым АР-м хэгъэу кӀоцӀ лофхэмкӀэ и Ми-нистерствэ хэбзэуагъэмкӀо ыкӀи хэбзэ гъэцӀэкӀо кӀулыкӀухэр игъусэхэу наркоманием епхы-гъэ бээджэшлагъэхэм ябэны-гъэнхэмкӀэ оперативнэ-лӀыхъун ыкӀи пэшлорыгъэш лофтхъабзэ-хэр зэрахъагъэх. Анахъу аналэ зытырагъэтыгъэр наркотикхэр кыизӀэуагъэкӀокӀыхэрэ «ка-налхэр» зэфэшлыгъэнхэр ыкӀи наркотик зыхэлхэ пкыгъохэр хэбзэнчъу республикэм кы-изэрэрагъэкӀокӀыхэрэр нахь ма-кӀэ шыгъэныр ары.

Цыфхэр наркотикхэм апы-щэгъэхэ зэрэхуэхэрэм нахы-бэрэмкӀэ икӀэкӀуаплӀэхэр ми-грацием епхыгъэ лофыгъохэр, зыщэгъэпчынэхэрэ учрежде-ниехэу тиреспубликэ итхэр, Интернетым исайтхэр кызы-фагъэфедэхэзэ наркотикхэр хэбзэнчъу зэрагъэфедэхэрэр, наркотик зыхэлхэ уцхэр кыизэ-рагъэкӀыхэрэр арых. Нарко-тикхэм япхыгъэ бээджэшлагъэ-хэр гъэунэфыгъуае хуыгъэх. Сайт хэушъхъафыкӀыгъэ Ин-тернетым кызызӀэуахы, ар кызыфагъэфедэзэ наркотик-хэр зыфэдэхэр, ауасэ зыфэ-дизхэр щэфакӀохэм кыизӀэкла-гъахэ. Зыцхэрэмрэ зэзыхы-лӀэхэмрэ ИнтернетымкӀэ зээ-гъыныгъэ зэдашышӀ, тефэрэ ахъэр карточкэм афырагъа-хэ. Нэужым зыщэгъэтылпы-гъэр наркоманым кыфатхы. Чыплэ гъэшӀэгъонхэр кӀагъотых — кӀэхалӀэхэр, хӀкӀ итӀэкӀу-

плӀэхэр, зыгъэпсэфыплӀэ паркхэм адэтхэ чыгъхэм ачӀэгъхэр. Тад-жикистан, Узбекистан героин-ыр кӀаращы. Ар лъаплӀэ ыкӀи бэмэ афызэшлорырэп. Адрэ синтетикэ зыхэлхэ наркотик лъэпкӀхэр нахь кыизӀэклӀэгъэхэ-гъошӀу, Урысыем ар бэу кы-цырагъэкӀокӀы.

— Наркотикыр тиреспубликэ кырамыхъаным тиотделкӀэ ти-пшъэрылӀ шъхъа, ащ тишъып-кӀэу ыуж тит. Мыщ епхыгъэу кӀэбархэр кӀэтэуагъох, тальэ-плӀэ, кӀэтэуытых. КӀэлӀогъэн фае тиреспубликӀэ нар-котикхэр хэбзэнчъу кыизӀэуа-гъэкӀокӀыштыгъэ анахь зэла-шӀэрэ интернет-сайт инэу «Siti-klad» зыфилохэр зэрэзэфэ-тыгъэр, — кылуагъ Р. Нэфы-шым.

Хэбзэнчъу наркотикыр кы-изэрэрагъэкӀокӀырэм игумэкӀы-гъохэм общественностым ына-лэ тырырагъэдзэным, цыфым ипсауныгъэкӀэ наркотикым иягъэу кӀахлорэр зэхягъэшӀэ-гъэным ыкӀи хэбзэуагъэмкӀо-хэм цыхъэу афашырэм зыкье-гъэлэтыгъэным фэшӀ АР-м хэ-гъэу кӀоцӀ лофхэмкӀэ и Ми-нистерствэ епхыгъэ наркочы-лыкӀум иотделрэ АР-м гъэ-сэныгъэмрэ шӀэныгъэмрэкӀэ и Министерствэрэ зэгъусэхэу наркотикхэм апшӀуекӀогъэнхэм епхыгъэ социальнэ рекламэ-кӀэ Урысые шӀолпыр зэнэко-кьоу «Тызэгъусэу щылэныгъэр кӀэтэжъугъэуагъу» зыфилохэм хэлэжъагъэх. Джащ фэдэу Уры-сые лофтхъагъэу «Хъадэгъур зыщашӀэрэр кысалу» зыфило-хэр рагъэкӀокӀыгъ.

Лофтхъабзэм хэлэжъагъэхэм

кыизэрэрагъэщыгъэмкӀэ, нар-команием ебэныгъэным илофыгъо къралыгъо мэхъанэ илӀэу екӀо-лӀэнхэ фае. Шлуагъэ кытэу ащ пэуцужыгъэным фэшӀ, мыщ епхыгъэу лоф зышӀэхэрэ ве-домствэхэр зэгъусэхэу, обще-ствэр, ны-тыхэр кыхагъэла-жъэхэзэ, гумэкӀыгъом идэгъэ-зыжыын икьоу зэрэпылтынхэ, ащ пае пэшлорыгъэш лофтхъа-бзэхэр нахыбэу зэхачӀэнхэ зэрэфаер кӀауагъ.

Джащ фэдэу наркоманиер уз хыплӀэу зэрэщытыр, ащ ти-ныбжыкӀабэ зэрэкӀодылӀэрэр кӀэгущылагъэхэм кӀауагъ. Кыт-кӀэхъухъэхэрэ лӀэужхэр ащ шы-ухъумэгъэнхэ зэрэфаер кӀа-гъэхъэхэ, цыфым ипсауны-гъэ кӀэуагъэмгъэнымкӀэ зэрар езыхыштыгъэ шыкӀэхэр щыгъэзы-егъэнхэм фэшӀ бӀуитӀлӀуми лофэу ашӀэхэрэр кыралотыкӀыгъэх.

Зэдэгущылагъэу шыкӀэм тетэу зӀукӀэгъур гъэшӀэгъонэу кӀа-гъэ. Наркотикхэр хэбзэнчъу зыгъэзекӀохэрэм альэныкъокӀэ бээджэшлагъэхэр ыкӀи хэбзэу-къоныгъэхэр зезыхъагъэхэм пшъэдэкӀыжъэхэу арагъэхыхэ-рэр зыфэдэхэм кӀэупчӀагъэх. АхэмкӀэ игъэкӀотыгъэ джэуапхэр зэхачӀахэм кӀаратыжыгъэх.

Пэшлорыгъэш лофшӀэнхэр, анахъу ныбжыкӀэхэм альэны-къокӀэ зэхачӀэгъэнхэ зэрэфаер ыкӀи ащ мэхъанэ ин зӀрилэр кӀэгущылагъэхэм кӀауагъ ыкӀи мы лофыгъор шлуагъэ кытэу щылэныгъэм щыпхырыштыгъэ-нымкӀэ гупшысэхэр кыралоты-кӀыгъэх, тапӀэкӀэ лоф зыда-шӀэштхэ лъэныкъохэр кӀагъэ-нэфагъэх.

КИАРЭ Фатим.

Хэт щыщыгъа Цуукыр? Ишлэжъ ынапэу мыжъобгъу фыпалъэныр сыдэуштэу кылыжыгъа? Иоф кыдэзышлагъэхэри кыдэзышлэщтыгъэхэри сыда «создателькIэ» кыкIеджэщтыгъэхэр?

Къэралбий псэуу кытхэ-тыгъэмэ, непэ, мэкьюогъум и 25-м, ыныбжъ ылъэси 100 хуыщтыгъ. Ежъыр кытхэмы-тыжъымы, уахътэм дыригъаштэзэ хабзэм ыкIи цыфы-хэм агу кыинэжыгъэ юфы-шхоу зэшлуихыгъэхэр непэ тыгу кытэгъэкIыжыых.

Шэныгъэр — ИункIыбз

1921-рэ илъэсым, революционер кызыдагыгъэм бэ темышлагъэу, Шэуджэн районым ит къуаджэу Къэбэхъаблэ ЦуукI Къэралбий кыщыхуыгъ. Ятэу Щэбанэрэ (Теуцожъ ыкIу) янэу Фатимэтрэ (Зэрамыко ыпху) сабыиплI къафэхуыгъагъ, шъэуи-щырэ зы пшъашъэрэ.

Лъэхъаныр хылыгъагъ. Шъхъа-фитныгъэмрэ шэныгъэмрэ акIэхъопсыщтыгъэхэ цыфхэм ягъогу бэмышлэу кыдагыгъэ революционер кыгъэнэфыгъагъ. Щэбанэрэ Фатимэтрэ шэныгъэм шылэклэшлум узэрэфищэ-щтыр къагурылозэ ясабийхэр еджаплэм чIагъэхъагъагъэх. Ахэм язэкъуагъэп, колхоз Иоф кыинхэм яхылыгъэ зыпшъэ ил пстэуи яклалэхэр рагъаджэхэмэ, ежъхэм анахъ дэгъоу зэрэпсэуштхэмкIэ гугъэ инхэр ашыштыгъэх. Иофыгъо пстэумэ язэшлэхын илункIыбзэу альпыгъэрэ шэныгъэр арагъэгъотыным клэгущуштыгъэх.

Къэралбий еджаплэм заштагъэм кыщегъэжыгъагъэу еджэ-ным егугъухэрэм ахэтыгъ. Чаныгъ, апэу комсомолым аштагъэхэм ащыщыгъ. Еджэплэ комсомольскэ организациеи исекретарыгъ, клэлэеджэкIо комитетым итхэмэтагъ.

Пшъэрылэу кыфашыгъэхэр зэрэфэхъуашэу ыгъэцкIэнхэм пае тхылыбэмэ еджагъ. Унэе библиотекэу ыугъоигъагъэм фэдэ зилэ илэгъухэм ахэтыгъэп.

Еджаплэр кызыеухым ишъо-гъухэр игъусэхэу дзэ къулы-къум дащыгъэх. Хэгъэгъу зэошхоу цыфхэм тхэмыкIэгъуабэ къа-фэзыхыгъэр кызыежъэм Къэралбий чыжъэу къулыкъум ащэгъэхагъ. Къохъэплэ чыжъэм щылэхэ частъхэм ащыщ цы-фагъасэщтыгъ Iашэр зэрэбгъэфедэщтым, хэгъэгъу кызыэрэууху-мэщтым. Ахэм адакIоу къулы-къушлэхэр мээыр зыупкIэхэрэм, чырбыщ зыгажъэхэрэм адагъэ-лэпылэхэу хуыщтыгъ.

Мафэ горэм частым икомандир ыугъоихи, Германиер тхэгъэгъу кызыэрэтебэнагъэр къа-

рилогъагъ. КIалэхэр зэуапIэм агъэклонхэу клэлэлэхуэу рагъэ-жыагъ, ежъхэм «Шъумыгуза-жъу, шъо шъуиуахъти кыэсыщт» кыаралощтыгъ. ИлъэсныкIокIэ кыэсыгъ а палъэри.

Тэ укыикIи, лажъ?

1941-рэ илъэсым итыгъэгъэзэ мазэ я 134-рэ комсомольскэ-молодежнэ штурмовой бригадэ зыдэщылэ къалэу Кинель зэолI ныбжыкIэхэр ащэгъагъэх. ЯщыкIагъэхэ Iашэхэри щыгъынхэри кыаратхи Елец нагъэсыгъагъэх, джарэуштэу

кыыхэфагъэр бгъэхалъхъэхэм кылуатэщтыгъ.

Заор зыуцужыгъэм илъэ-сыбэ текIыгъэу, Къэралбий ипхъорэлъфэу еджаплэм щеджэ-

Охътэ клэклэ фабрикэр зычIэт псэуалъэхэм ядэпкхэр къалэтыгъагъэх. ЯщыкIэгъэ оборудованиер къащэфи ачIагъэуцагъ. Брянскэ ыкIи Белгородскэ хэкум Иоф зыцишIэгъэхэ фабрикэхэу арытхэм яспециалистхэр кыыригъэблагъэхэ, рабочэхэр аригъэгъэсагъэх. НыбжыкIэхэр щырагъэджэнхэу фабрикэм профессиональнэ-техническэ училищыр кыыщызэIуахыгъагъ. ЕджакIохэр зыщыпсэунхэ общежитие афашыгъагъ.

Брянскэ фронтым щызэонхэу хэфэгъагъэх.

Заор — зао, тыдэ щылэми, зэоныр, пыир ыгъэкIодыныр ары зэолым ипшъэрылпыр. Щэм «унэмыц», «уурыс» ыIорэп, зытефэрэр хегъафэ.

Къэралбий зыхэтыгъэ частыр псэупIэу Краснэм бэрэ щызэонэу хуыгъагъ. Тхэамэфэ кыинхэм ащыщ, зэпэуцужыгъэ бгъуитIури зэкIэмыкIоу, цыфи Iаши бэ зэуапIэм имашIо хэкIодэгъагъэр. Къэралбий ышъхъэ топыщэ къутафэ кытефи, хылыгъэу кыуIлэгъагъ, а мафэм госпиталым арагъэщэгъагъ. Бэрэ келэзагъэх, агъэху-жыгъ, ау ынэ лъэныкIоу къа-гъэнэн альэкIыгъэп. Къэралбий ичылэ къэкIожыныу фэагъэп, командирхэм ялъэлэуэ частым зыкыыхаригъэгъэнагъ.

НыбжыкIэ дэдэу заом Iухъа-гъэхэм бэ ащэгыгъэр, кыинэу альэгъугъэр. Къэралбий ыпсэ къэнагъэу заор къаухыгъэми, сэкъат хэхъухыгъэу кыгъэгъэ-жыгъагъ. Иунагъуи, игъунэгъуи, илахылыхэри гушIом зэрехъэхэу кыпэгъокIыгъагъэх. Бгъэхэлъхъэ лъаплэхэу ыбгъэ кы-щышIэтыхэрэмрэ тыркъоу те-щагъэхэмрэ залъэгъухэм кы-зэтеуцогъагъэх. Зэо илъэсхэр зэрэкыныгъэхэр, чыпIабэмэ лпыр зэрэщагъэгъагъэр, ежъыр нэхашэ ымышлэу пым зэрэ-жэхэхъагъэр, лыхъужыныгъэу

щтыгъэ Оксанэ гъэзетым ытхы-гъэгъэ писъмэм ритхэгъагъ: «Тиунагъо кыхъухыгъэ хулы-фыгъэхэм зэкIэм дзэ къулы-къур ары лыгъэм зыщыфа-гъэсагъэр, гъэшлэ гъогум зы-щытехыагъэхэр. А гъогу кIыхъэм ипэублэ лъагъо афыхэзыщы-гъагъэр сятэжъэу ЦуукI Къэралбий».

Адыгэ клэлэ чаным лыгъэу зэрехъагъэм уасэу кыфашыгъэр ыгу кыгъэкIыжъэу Жъогъо Плъыжыым иорден, Быракъ Плъыжыым иорден, Жуковым иорден, Хэгъэгъу зэошхом иорденэу апэрэ шъуашэ зилэр, ме-дальхэу «За отва-гу», «За победу над Германией» зыфилохэрэр ыгу агъэбырсырэу ила-гъэх.

ОпсэуфэкIэ Къэралбий ибгъэхалъ-хъэхэр Iлоу гошчы-гъагъэх. КIэкобгъу лъэныкIом заом кыщылэжыгъэхэр, адрэм мамыр лъэ-хъаным кыщыра-тыгъэхэр ахэлъы-гъэх. Джащ фэдэу ежъ игъаши Iлоу гошчыгъагъэ — зэо

Мыекъуанэ иурам шъхъалэхэм ащыщэу Пролетарскэм тет унэу 302-рэ зытедзагъэм тегъэпкIэгъэ мыжъобгъум мыщ фэдэ гушылэхэр тетхагъэх: «Мы унэм щыпсэугъ Хэгъэгъу зэошхом хэтыгъэу, Мыекъонэ клэпсэшI фабрикэр языгъэшIы-гъэу, санаторий-профилакториеу «Лэгъо-Накъэ» Адыгеим щызэгъэгъэпсыгъэу, СССР-м ипромышленность псынклэ иза-служеннэ ИофышIэу ЦуукI Къэралбий Щэбанэ ыкIор».

Хэгъэгъу хэкур

хъазабымрэ мамыр щылаклэмрэ. Ахэр кызэкIэлъыкIуагъэхэми, ауасэкIи мэхъанэу ялэмкIи зэ-пэчыжыагъэх.

Кыным уепсыхъэ

Къэралбий заом кызыекIы-жыым зэкIэм апэу сэнэхъат зэригъэгъотынуу ары зыфэа-гъэр, ау ятэ дунаим ехыжыи, иеджэн зэпигъэуагъ. Фатимэт изакъоу кыгъэнэшъугъэп. Яни Iэпылэгъу кыфэхуынуу ыкIи зыщыгуыныу илэгъэ закъор ежъыр.

Чылэм дэхсэ нахыжъхэм къаложыщтыгъ ЦуукI Щэбанэ иклалэхэм цыф гъэсагъэхэр зэрэхэкIыгъэхэр. Зэо ужым Къэралбий райфом, Госстра-хым Иоф ащишлагъ. Велосипе-дым тесэу къуаджэхэмрэ къу-тырхэмрэ кыкIухъэщтыгъэх, цыфхэм зэрилъэкIыштымкIэ Iэпылэгъу афэхуыщтыгъ.

Ышэу Налбий ащ фэразэу бэрэ игугъу ышлыщтыгъ: «Тятэ ычIыплэ иуцогъагъ Къэралбий. Цыф зэфагъ, мыхъун тигъашлэ-щтыгъэп, гукIэгъушхо хэлъыгъ. Ыналэ кыттэтэу тыкътэджыгъ. Тэ тызнэсыгъэр ыкIи тызэрэ-хуыгъэр шлукIэ зыфэлпэгъунэу щытыр тшынахыжъ».

Къэралбий сэнэхъат имылэу зыкыгъэнагъэп. Кострома дэт текстильнэ институтыр кызыеу-хым къалэу Пушкино, Брянскэ хэкум, еIанэ Старый Оскол Иоф ащишлагъ. Гуфэбагъэ зы-фишлыгъэ бзыльфыгъэр шъхъэ-гъусэ фэхуыгъ. ПшъэшытIу ялэ хуыгъэу бэрэ зэжэгъэхэ шъаори яунагъо кыхъухыагъ. Ежыым клэпсэшI фабрикэхэм яинже-нер шъхъалэу Иоф ышлагъэу, Иофым хэлъ шъэфхэри кызылэ-кIигъэхыагъэу клэпсэшI фабри-кэм идиректорэу хуыгъагъэ.

Партиер кыызэджэм

Я 60-рэ илъэсхэм Адыгэ хэкум клэпсэшI фабрике кыщы-зэIуахынуу пащэхэр ыуж ихъэ-гъагъэх. Ащ пае ар зышлыни, Иофыр езгъэжъэн зылъэкIышт специалисти лыхъуштыгъэх. 1959-рэ илъэсым АдыгеимкIэ партием ихэку комитетрэ игъэ-цэкIэкIо комитетрэ Къэралбий иунагъо игъусэу къащэгъыи, фабрикэм пащэ фашыгъагъ. Пшъэрылэу кыфашыхэрэр щытхуу хэлъэу зыгъэцакIэу есэгъэ лIым, ихэку кызыегъэ-зэжыым, фабрикэм ишын теу-бытагъэ хэлъэу фежэгъагъ. Апэрэ мыжъоу агъэтылпыгъэм кыщегъэжыагъэу фабрикэу ашыгъэр анахъ пэрытхэу хэ-кум ыкIи краим итхэм акIимы-гъахъэу гупсэфэу жвы кыща-гъэп Iомэ ухуэкъоштэп. Охъ-тэ клэклэ фабрикэр зычIэт псэуалъэхэм ядэпкхэр къалэ-тыгъагъэх. ЯщыкIэгъэ оборудованиер къащэфи ачIагъэу-цагъ. Брянскэ ыкIи Белгород-скэ хэкум Иоф зыцишIэгъэхэ фабрикэхэу арытхэм яспе-циалистхэр кыыригъэблагъэхэ, рабочэхэр аригъэгъэсагъэх. НыбжыкIэхэр щырагъэджэнхэу фабрикэм профессиональнэ-тех-ническэ училищыр кыыщызэIуа-хыгъагъ. ЕджакIохэм зыщыпсэ-унхэ общежитие афашыгъагъ.

Къэралбий зилэщэ фабрикэр зэрэхэгъэгъоу цIэрыло ихъухъэ-гъагъ. РСФСР-м итекстильнэ промышленность ипредприя-тиехэр илъэс къэс зыхэлэжъэ-хэрэ зэнэкъокъухэм теклоны-гъэр 23-рэ къащыдагыгъ. Зэлэ-

КЪЫУХЪУМАГЪ, ЫГЪЭПЫТАГЪ

пахырэ Быракъ Пльыжыгъу гъогъу 16-рз къафагъэшшоагъ. Зэхэцэкълэ лэпэлэсу, пэцэ чанэу, лэфышлэкълэу Цуукъ Къэралбый лэф ешлэфэкълэ Лэжэклэ Быракъ Пльыжыгъу иорден, орденэу «Знак Почета», медальэу «За трудовую доблесть»

гъэхэр тигъэшыхэзэ лэжэагъ. лэфэу зыпылпыр дэгъу дэдэу ыгъэцэкълэныр ишэныгъ. Ар зэрегугъурэр зылыгъурэ лэфышлэхэми щысэ афэхуштыгъ ыклэ дырагъаштэщтыгъ.

Фабрикэр предприятие пэрытхэм ащыщыгъ. Нэбгырэ

къор, гомлэпхъэш комбинатим идирикторыгъу Б. Бжэмыхъур, консервыш заводым итхэмэтагъу М. Цундышкэр, сельхозтехникэм ипэцагъу Ч. Хъунагор, облпотребсоюзым итхэмэтагъу М. Пэрэныкър, нэмыклхэри. Илофшлэгъу-шъэгъухэм апае Къэралбый мыш фэдэ гупшысэхэр ытхыгъагъэх: «Советскэ лэхъаным кыхэхъухагъэхэ цыфхэм, анахъу тэ тилэуж, зэо мэхъаджэр зыщыщыри, мамыр псэуклэр зэрэтхъагъори икьоу къагурылогъагъ. Зауи бани къылыжыгъэхэм щылыгъуэр нахышлэу зэрэхуштым фырялэгъэ шлошхуныгъэр агъэкълэдыгъэп. Джащ фэдэ тэ тызэрэпсэугъэр. Тлэкырэр тшлагъэ, тынапи тыушлэогъэп».

Илъэс зэкълэпхыклэхэм клэпсэш фабрикэм троллейбус гъогъу къырагъыгъэцэлэн ылыгъагъ. Санаториеу «Лэжэ-Накъ» лэжэагъэхэм япсауныгъэ зыпкъ шырагъэуцожыщтыгъ. Фабрикэм ирабочэхэу фэтэр зыщыклагъэхэм апае тфэу ыклэ бгъоу зэтэтхэ унэхэр къалэм къыдэуцогъагъэх. Ясабийхэм зыцагъэпсэфынэу хылушъом щылэхэ псэуплэхэу Агойрэ Шъэпсырэ клэлэцыклэу ыгыплэхэр ацагъэпсыгъагъэх. Илъэс къэс шышхъэлэу мазэм фабрикэм гъэцэкълэжыныхэр фашынхэу загъэуцуклэ, рабочэхэр зэрэунагъоу хылушъом клэхэзэ зыкышцагъэпсэфыщтыгъ.

Джащ фэдизым Къэралбый рэзэныгъэ ахигъуатэщтыгъ, илофшлэхэм агу къыдыцаештыгъ.

Унэгъо зэкълужь

Ащ фэдэлым унэгъо зэкълужь, унэгъо пытэ ыгъэпсын ылыгъагъ. Исабийхэми, икьорылфпхъорэлфхэми, ахэм къахэ-кыжыгъэхэми тэтэжыыр щысэтэхыплэу ялагъ ыкли ял.

нахыжыгъу Мирэ апшэрэ еджаплэр къыухи, клэлэгъаджэу лэфышлагъ. Людмилэ Краснодар дэт медицинскэ институтым сэнэхъат щызэригъэгъоти, Мыекъуапэ къыгъэзэжыгъагъ. Псауныгъэр къэухъумэгъэным фэгъзэгъэ учреждение зэфэшхъафхэм пэцэныгъэ адызэрихъагъ. Къорылфпхъорэлфхэу ялэхэм емыджагъи, мыгъэсагъи къахэ-кыжыгъэп. Цуукъ зэшхыгъэуцэхэм

Адыгэ клэлэ чаным лыгъэу зэрихъагъэм уасэу
Къыфашыгъэр ыгу къыгъэкълэжыгъэу Жъогъо
Пльыжыгъу иорден, Быракъ Пльыжыгъу иорден,
Жуковым иорден, Хэгъэу ззошхом иорденэу апэрэ
шъуашэ зилэр, медальхэу «За отвагу», «За победу
над Германией» зыфилэхэрэр ыгу агъэбырсырэу
илэгъэх.

Цуукъ Щэбанэ иунагъо кыхъухагъэхэм гъэсэныгъэр пстэумэ апэ зэрэрагъэшыщтыгъэм фэдэу, Къэралбыйрэ Аннэрэ къахэклэжыгъэхэми ар нэшанэ афэхуыгъэу къэтэджыгъэх. Яклалэу Владимир связымклэ апшэрэ дзэ команднэ училищэу дэтыр къыухыгъ, истатусклэ майорым нэсыгъэу къулыкъушлэныр зэпигъэу, мы лэхъаным къэралыгъо структурэхэм лэф ащелэ. Пшээшэ

ахэм къахэклэжыгъэу сабыи 9 ялэ хужыгъэ.

Цуукълэхэм лэаком ылыапсэ къызылотыклэрэ къэбархэр (ащ урысыбзэкълэ родословная, родовое древо родо) атхыжыгъэхэу щылэх. Къэралбый ышхэми ышыпхъуи къахэклэжыгъэхэм сэнэхъат зэфэшхъафхэр ялэхэу псэугъэх ыкли мэлсэху.

Яюбилейхэр зэдагъэмэфэ-кых, ятэу ыкли ятэжыгъу Къэралбый фэбагъэ хэлэу агу къахэклэжыгъэу къыхэкълэжыгъэу.

Илъагъо клэдыщтэп

Цуукъ Къэралбый лэфшлэкълэу, лы пытэу ыкли цыфшъыпкъэу зэрэщытыгъэм фэгъэхыгъэу ишлэжэ джыри бэрэ зышлэщтыгъэхэ цыфхэм зэрамыгъэкълэсэщтым уицыхэ телы-нэу щыт. Адыгэ хэкум ылыапсэ зыгъэуцугъэхэу, ипромышленность зыкыгъэуцугъэхэу, пэцэ чанэу тилэгъэхэу Адыгеим иклэн лэаплэ чыплэшлэу щызыу-бытыгъэхэм ар ащыщ. Къызы-хуыгъэр илъэси 100 зыщыхуэр мафэм къылэжыгъэу ыцлэ дахэкълэ тыгу къэдгъэкълэжыгъэу.

ШЪАУКЪО Аслъангуаш.

**Къэралбый еджаплэм заштагъэм кышцегъэ-
жыагъэу еджэным егугъухэрэм ахэтыгъ. Ча-
ныгъ, апэу комсомолым аштагъэхэм ащыщыгъ.
Еджэплэ комсомольскэ организациеи исекрета-
рыгъ, клэлэеджэклэ комитетым итхэмэтагъ.**

зыфилэхэрэр, дипломхэмрэ грамотэхэмрэ пшы пчэагъэу къыратыгъэх.

Шу шл псым хадз

Къэралбый лэф зыдышлэрэ коллективышхом хэтхэм шхъэ-клэфагъэ къыфашыщтыгъ, шу къальэгъуштыгъ, лэпылэгъу зэрэфэхуштыр ашлэзэ ягумэ-кыгъохэр рахыылэщтыгъэх. Ежыри илофшлэхэм афэмы-гъэцэкълэрэ унэгъо лэфыгъохэм-клэ адемылэу хуыгъэп. 1963-рз илъэсым кышцегъэжыагъэу фабрикэм слесарэу лэф шы-зышлэгъэ Р. Цуамыкълэу кыло-тагъ: «Цуукъ Къэралбый тиди-ректорыфэ тапэ итэу, гъэхъа-

минитлу фэдиз щылажыщтыгъ. Къэралбый партийнэ ыкли гъэ-цэкълэклэ органхэр бэрэ зэри-гъэгумэкълэхэр ахэм янэры-лэжыгъу. Зэрэфаеу лэфыр клэ-мыкълэмэ, текстильнэ промыш-ленностым и Министерствэ нэсыщтыгъ».

Узэдэлэжыгъымэ, ульэш

лофым фаблэрэм хэклэплэ-хэри къэгъотых. А илъэсхэм хэкум ипромышленнэ пред-приятие пэрытхэр зылэ илы-гъэхэ клэлэхэм Къэралбый за-фигъазэщтыгъ, зэгурылоштыгъэх, зэдырагъаштэщтыгъ, лэпылэгъу зэфэхуыжыщтыгъэх. Ахэм ащы-щыгъэх СМУ-м ипашэу М. Цуя-

Музыкальнэ театрэр, кьэгьэльэгьонхэр

Нысэм унагъор ыгощыгъэп

Адыгэ унагъом ипсэуклэ фэгъэхыгъэ кьэгьэльэгьонэу «Угощэ дэгъумэ, урихыллагъ» зыфилорэм Мыекьюапэ тыщеплъыгъ.

Ильэсыбэклэ узэклэлэбэжымэ, спектаклэр Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо камернэ музыкальнэ театрэу Хьанэхъу Адам ыцлэ зыхьырэм заулэрэ кьыгъэлэгъуагъ, еплъыгъэхэм агу рихыгъ. А лъэхъаным артистхэу Нэгъой Маринэ, Шъхьэбэцэ Сыхьатбий, Хьурмэ Марьет, Пэрэныкьо Чатиб, нэмыклэхэм рольхэр къашыщтыгъэх.

— Театрэр зышлогъэшлэгъонхэр кьызэрэклэлэгъухэр кьыдэтлъыти, спектаклэр ятлонэрэу дгъэуцунэу зитэхъухэм, лэфхэр псынклэу лыклогъагъэх, — кьылуагъ АР-м и Къэралыгъо камернэ музыкальнэ театрэ ихудожественнэ пашэу, Урысыем, Адыгеим искусствэхэмклэ язаслуженнэ лэфышлэшхоу, режиссерэу Сулейманов Юныс.

Адыгабзэм изэгъэшлэн, игъэфедэн ямэхъанэ кьэлэтыгъэнымклэ, зэхэцэн лэфхэмклэ республикэ общественнэ движениеу «Адыгэ Хасэр» театрэм лэпылэгъу фэхъугъ.

— Спектаклэр адыгабзэклэ макло, — тизэдэгущыцлэгъу лъегъэклэуатэ Адыгэ Хасэм итхьаматэу Пымыщэкьо Рэмэзан. — Адыгабзэр, лъэпкь шэн-хабзэхэр нахышлоу зэгъэшлэгъэнхэм тыпылгъ. Музыкальнэ театрэм иартистхэм рольхэр къашыхэзэ, оредыбэ къало. Бзэм изэгъэшлэн оредри хэлажъу тэлъытэ. Музыкальнэ искусствэр бай дэдэу зэрэщытыр щылэныгъэм кьеушыхьаты.

Адыгэ Хасэмрэ музыкальнэ театрэмрэ зэгъусэхэу агъэуцугъэ кьэгъэлэгъоным адыгэхэм ямызакъоу, урысхэр, нэмыкл лъэпкьхэр еплъых. Лэклэб къэралыгъохэм къарыкыжыгъэхэ тилъэпкъэгъухэри музыкальнэ кьэгъэлэгъоным зылэпещэх.

Кьэгъэлэгъоным

Урысыем, Адыгеим культурэмклэ язаслуженнэ лэфышлэу Цэй Ерыстэм Аскъэлае щыщ. Щылэныгъэм хильагъохэрэм, игумэкл-гупшысэхэм атыхыгъэу ытхыгъэ пьесэр къуаджэм щыпсэурэ адыгэ унагъом, щылэныгъэм зэхьоклыныгъэу фэхъухэрэм яхыллагъ.

Унагъом нысэ фэхъугъэ Светэ ироль Кобл Зуриет кьешлы. Ащ ишъхьэгъусэр Дзэгъашт, артистыр Шъхьачэ Арсен. Шу зэрэлэгъух, сабыеу къафэхъугъэм Эдуард фаусыгъ. Нысэм къоджэ шылакэр ыгу рихьырэп, къалэм щыпсэуныр нахь кыхыхы, унагъом екыжы сабыири игъусэу.

Дзэгъаштэ колхозым хэт, тракторнэ бригадэм ипаш. Дэгъоу лэф зэришлэрэм фэгъэхыгъэу гъэзэтэу «Адыгэ макъэм» тхыгъэхэр кыхьагъэх. Дзэгъаштэ ятэ гумэклыгъохэм зэпаштагъэу шагум щэгъуклэ. Гъэзетым еджэзэ нэгущло зэрэхъугъэм гуащэм гу лытагъ, артисткэр Лыие Бэл.

Режиссерым ишлушлагъэр гуцылэклэ унагъом щызэралорэм имызакъоу, нэплэгъуклэ зэрэзэпъылэсыхэрэр ары.

Унэгъо зэгъэфагъэм бырсыр зэрэхильхьагъэр нысэм зыдишлэжы, гуащэм елъэлугъ кьыфигъэгъунэу. Къуаджэм кьэзыгъэзэжыгъэ нысэм илоклэ-шыкклэхэмклэ, ихъупхьагъэклэ гъунэгъухэр зылэпещэх. Артисткэм роль кьызэлэуихызэ шыклагъэ кьызэригъотырэм спектаклэр кьэгъэдахэ.

Узэшлужыныр кьин

Зым зыр ыгъэмысэнэр арэп режиссерым гупшысэ шъхьалэу кьэгъэлэгъоным щыпхырищырэп. Унагъоу узыхьагъэм илъэпкь шэн-хабзэхэр бгъэлэплэнхэм, лъыбгъэклотэнхэм ямэхъанэ кьелэты. Гуащэм иорэд уедэлэуэ, къуаджэм кыщеклоклырэ къэбарым ухещэ. Унагъом зэрэфэгумэклырэп ролым дэгъоу кыщелуатэ. Ишъхьэгъусэ сабыим фэзэщы. Джэгъуалэхэр фишлыгъэх, ау гуцылэ фабуэ рило шлоигъор бгъэгум «щэсты, щэжъэ». Сабыир къалэм щыл.

Артист пэпчэ ролым зэрэхэцагъэр анахъэу кьызыщылъагъорэр унагъом игъэпытэн тегущылэхэзэ, зым зыр едэлун ылъэклэ зэрэхъугъэр ары. Режиссерым гум ихьыкырэп артистыр шагум е унэм зэрэщызеклорэмклэ кьыуегъашлэ. Пщым джэгъуалэу ыгъэхьазырыгъэр зэритышт сабыир ымыгъотэу шагум зыдидзэклэ зыгъэгумэклырэм уклэупчлэн ишыкклэгъэжъэп.

Гум иорэд

Дирижер шъхьалэр Адыгэ Республикэм изаслуженнэ артистэу Аркадий Хусниаров. Оредышъор Адыгэ Республикэм искусствэхэмклэ изаслуженнэ лэфышлэшхоу, композиторэу Хьупэ Мурат ыусыгъ.

Оркестрэр кьадежъыуэ зэшлужыгъэхэ зэшъхьэгъусэхэу Дзэгъаштэрэ Светэрэ гум иорэд кьызэдало. Шульэгъу дахэ зэфырылэу зэрэпсэхэрэм нэбгырабэ кьызэрехъуапсэрэр оредым щызэхэтэхы. Гъунэгъухэр, лахьылхэр унэгъо ныбжьыклэм кьыфэгъушлох, Эдуард цыкы адыгэ шъуашэр щыгъэу лъэпкь къашъом хельасэ...

Еплъыккыгъэр

Сурэтхэмклэ кьэгъэлэгъоным гъэклэрэклагъэ. Адыгэ унэр, шагур, ны-тыхэм ясурэтхэр щылэныгъэм кьыхьагъэх. Адыгэ Республикэм и Лъэпкъ театрэу Цэй Ибрахымэ ыцлэ зыхьырэм иартистхэр, театрэр зышлогъэшлэгъон пшъашэхэр спектаклэм еплъыгъэх, кьэгъэлэгъоным щызэхыхыгъэм тегущылэх.

Спектаклэм къуаджэм щеплынхэ фаеу зылытэхэрэм бзылфыгъэ ныбжьыклэу Рузанэ ащыщ.

— Тыгу рихыгъ, адыгэ кьэуаклэхэр тшлогъэшлэгъоных. «Къо дэгъу уилэмэ, нысэ дэгъу уилэшт» пщым кьызэриорэм мэхъэнэ ин етэты, — ягупшысэхэм тащэгъэгъуазэ шлэныгъэлэжъхэу Хьанэхъу Русланрэ Беданэкьо Муратрэ. — Ныбжьэ зэфэшъхьаф зилэхэм кьэгъэлэгъоным афэгъэуцугъ.

Орэдхэр зэзыгъэфэгъэ артист цлэрылоу Пэрэныкьо Чатибэ, жьыум фэгъэзагъэхэм, нэмыклэхэу шэпхэ лъагэм кьэгъэлэгъоным фэзылэтыгъэхэм тафэраз.

Зэхъыщагъэр ыкли кьыдззыгъэклэр:
Адыгэ Республикэм лъэпкъ лэфхэмклэ, Лэклэб къэралхэм ащыпсэурэ тилъэпкъэгъухэм адырлэу зэпхыныгъэхэмклэ ыкли кьэбар жьугъэм иамалхэмклэ и Комитет
Адресыр:
ур. Крестьянскэр, 236

Редакциер зыдэщылэр:
385000,

къ. Мыекьюапэ,
ур. Первомайскэр,
197.

Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79,

Редакцием авторхэм кьаихырэп А4-клэ заджэхэрэ тхьапэхэу зипчъагъэклэ 5-м емыхъухэрэр ары. Са-тырхэм азыфагу 1,5-рэ дэлъэу, шрифтыр 12-м нахь цыкылуэу щытэп. Мы шапхъэхэм адимыштэрэ тхыгъэхэр редакцием зэклэгъэклэжыых.
E-mail: adyvoice@mail.ru

Зыщаушыхьатыгъэр:
Урысые Федерацием хэутын лэфхэмклэ, теле-радиокъэтын-хэмклэ ыкли зэлы-лэсыклэ амалхэмклэ и Министерствэ и Тemyр-Кавказ чыплэ гъэлары-шлант, зэраушыхьатыгъэ номерыр
ПИ №ТУ23-00916

Зыщыхаутырэр
ОАО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
къ. Мыекьюапэ,
ур. Пионерскэр,
268

Зэклэмклэ пчъагъэр
4311
Индексхэр
П 4326
П 3816
Зак. 1259

Хэутыным узчыккытхэнэу щыт уахьтэр
Сыхьатыр
18.00
Зыщыккытхэгъэхэ уахьтэр
Сыхьатыр
18.00

Редактор
шъхьалэм
ипшъэрылхэр
зыгъэцаклэрэр
Мэщлэкьо
С. А.

Пшъэдэклэжъ
зыхьырэ
секретарыр
Хьурмэ
Хь. Хь.

Атлетикэ онтэгъур

Батырхэм язэнэкъокъу

Урысые Федерацием атлетикэ онтэгъумклэ изэнэкъокъу мэкьюогум и 24 — 30-м къалэу Салават щыклогът.

Ильэс 23-м нэс зыныбжьхэр зэнэкъокъух, — кьытилуагъ Адыгэ Республикэм атлетикэ онтэгъумклэ испорт еджаплэу Чыржын Мухьарбий ыцлэ зыхьырэм ипашэу, спортымклэ ду-

нэе класс зилэ мастерэу Сыхъу Рэмэзан. — Бысымхэр дэгъоу кьытпэгъоклыгъэх, къалэм ичылэ дахэхэр тагъэлэгъух.

Хэгъэгум ишъолырхэм къарыкыгъэ спортсмен 600 фэдиз зэнэкъокъум хэлажъэ. Адыгеим щыщхэу Хьышт Хьазрэт, Антон Шумаковыр, Михаил Федо-

товыр, Пчыхьаклэ Амир, Щашлэ Рустам, Бзэсэжъ Аслан, Артем Горловыр медальхэм афэбанэх.

Яонтэгъугъэхэм ялытыгъэу купхэм нэбгырэ 40-м кьехъу арытых. Теклоныгъэр кьыдззы-хыщтыр кьэшлэгъуаеми, тибатырхэм тащэгугъы.

Нэклубгор зыгъэхьазырыгъэр ЕМТЫЛЬ Нурбий.